

Wprowadzenie do wytrzymałości materiałów.

Wytrzymałość materiałów.

Zadaniem wytrzymałości materiałów jest opracowanie metod oceny zachowania spotykanych w praktyce inżynierskiej typowych elementów konstrukcyjnych poddanych działaniu obciążeń (obliczenie wartości i rodzaju naprężeń i odkształceń).

Czynniki wpływające na naprężenia i odkształcenia:

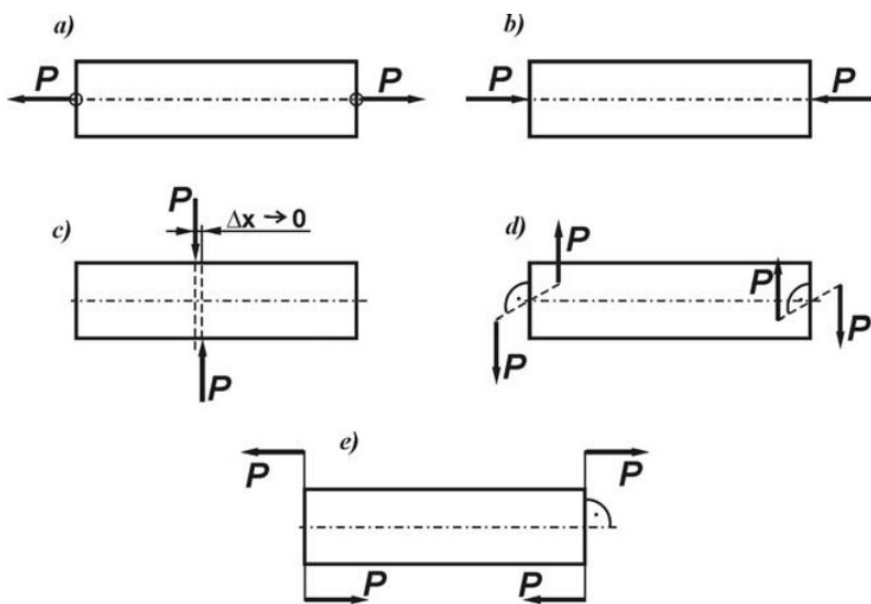
- Rodzaj materiału i jego stan,
- Kształt i wymiary elementu,
- Rodzaj oraz wartości sił obciążających.

Założenia przy obliczeniach teoretycznych:

- Ciągłość materiału.
- Jednorodność materiału.
- Izotropowość materiału.
- Liniowa sprężystość materiału.

Rodzaje obciążeń:

- Obciążenia stałe.
- Obciążenia użytkowe (zmiennie, zmęczeniowe, dynamiczne).
- Wpływ otoczenia.
- Obciążenia transportowe i montażowe.

- a) Rozciąganie
- b) Ścisnienie
- c) Ścinanie
- d) Skręcanie
- e) Zginanie

Obciążenia a), b), e) oznaczamy literką σ

Pozostałe literką τ

$$\sigma = \frac{P}{A} \leq k_r \quad k_r = \frac{R_m}{X_m}$$

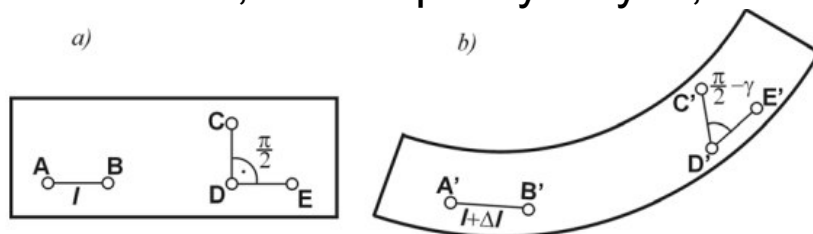
k_r - Naprężenia dopuszczalne r k w funkcji wartości granicy plastyczności, R_e R_m

Odształcenie:

nazywamy chwilową lub trwałą zmianę wymiarów całego ciała lub jego części wywołaną przyłożonym do niego obciążeniem.

Rodzaje odkształceń:

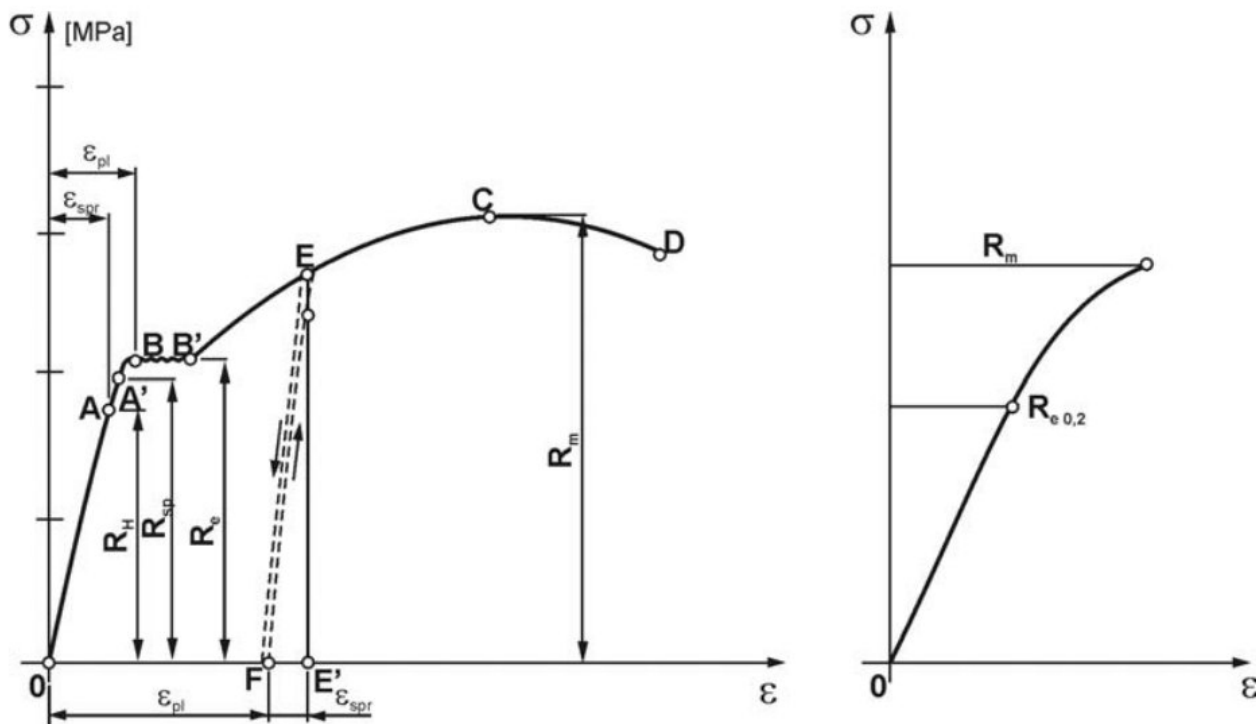
- Odkształcenia sprężyste, ustępujące po usunięciu obciążenia,
- Odkształcenia trwałe, zwane plastycznymi,

Odształcenia a) ciało przed odkształceniem, b) ciało po odkształceniu

Elementy teorii sprężystości:

Wykresy prób zrywania.

Wykres rozciągania próbki z materiału a) sprężysto-plastycznego, b) sprężysto-krucho

- Granica proporcjonalności **R_H** (punkt A). Jest to naprężenie, przy którym występuje jeszcze praktycznie liniowość między odkształceniem a naprężeniem.
- Granica sprężystości **R_{sp}** (punkt A'). Odpowiada naprężeniom, przy których brak jest liniowości między σ i ϵ , ale po odciążeniu próbka wraca do swojego kształtu pierwotnego (brak wyraźnego odkształcenia trwałego).

- Umocnienie materiału (punkt **B'**). Punkt, w którym tworzenie się poślizgów doznaje pewnego zahamowania
- Wytrzymałość doraźna **R_m** (punkt C). Jest punktem stanu, przy którym naprężenia przestają być jednorodne.

Własności mechaniczne wybranych materiałów konstrukcyjnych.

Material	$E \cdot 10^5$ [MPa]	$G \cdot 10^5$ [MPa]	ν [-]	R_e [MPa]	Wytrzymałość		A_5 [%]
					R_{mr} [MPa]	R_{mc} [MPa]	
Stal St 3S	2,06	0,80	0,29	235	370-460	370-460	25
Stal sprężynowa 60SGH	2,08	0,80	0,30	~1250	~1400	~1400	7
Żeliwo zwykłe	1,20	0,47	0,27	80-100	120-200	700-850	5
Aluminium	0,72	0,27	0,34	50	90-100	90-100	8-13
Cyna	0,55	0,21	0,33	40	20-40	-	40
Cynk	1,30	0,49	0,33	100	110-150	-	5-20
Miedź	1,15	0,43	0,34	70	220	-	60
Ołów	0,17	0,06	0,42	5	20	20	50
Wolfram	4,20	1,80	0,17	750	~1300	-	-
Stop Al-Cu D16	0,70	0,26	0,34	320	460	460	17
Stop Cu-Sn (brąz)	1,05	0,40	0,32	350	480	480	11
Sosna (wzdłuż włókien)	0,10	-	0,05	-	80	45	-
Dąb (wzdłuż włókien)	0,15	-	0,05	-	96	55	-
Beton	0,30	0,13	0,17	-	2-3	20-40	-
Szkło potasowe	0,62	0,25	0,24	-	2-3	70-90	~0
Bakelit	0,04	0,01	0,37	-	-	80	-
Kauczuk miękki	$4 \cdot 10^{-5}$	$1,3 \cdot 10^{-5}$	0,49	-	20	-	(>200)

Przykład obliczeń siły zrywającej:

Źródło: Siuta W. Mechanika techniczna WSiP Warszawa 2004 str. 187

- Pole przekroju obciążonego elementu: $S = a^2$
- naprężenie dopuszczalne na rozciąganie: $k_r = \frac{R_m}{n}$
- z warunku wytrzymałości na rozciąganie należy wyznaczyć siłę F :

$$\sigma = \frac{F}{S} \leq k_r$$

$$F \leq k_r \cdot S$$

$$F \leq \frac{R_m}{n} \cdot a^2$$

$$F \leq \frac{800 \text{ MPa}}{4} \cdot 0.02^2 \text{ m}^2$$

$$F \leq 200 \cdot 10^6 \text{ N/m}^2 \cdot 0.0004 \text{ m}^2$$

$$F \leq 80000 \text{ N}$$

$$F \leq 80 \text{ kN}$$

Odp. Największa bezpieczna siła wynosi 80 kN.

Zadanie do samodzielnego wykonania:

Oblicz największy ciężar, jaki możemy zawiesić na pręcie stalowym St3S o średnicy 5mm przy założeniu że współczynnik bezpieczeństwa $n=2$.